

Referat wygłoszony w dniu 24 czerwca 2025 r. na posiedzeniu
Komisji Nauk Pedagogicznych Oddziału PAN w Krakowie

dr Magdalena Malik

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
Instytut Filozofii Chrześcijańskiej i Nauk
Społecznych
ul. Katedralna 9, 50-328 Wrocław
e-mail: magdalena.malik@pwt.wroc.pl
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4795-9687>

Szkoły dla pracujących na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej

Wraz z końcem działań wojennych rozpoczęła się w Polsce odbudowa życia polityczno-gospodarczego, społecznego i kulturalno-oświatowego. Decyzją Wielkiej Trójki od 1945r. Polska funkcjonowała w nowych graniach, został do niej włączony m.in. Dolny Śląsk. Na obszarze tym istniały problemy związane z wysiedleniem ludności niemieckiej, napływem mieszkańców z dawnych Kresów Wschodnich oraz przesiedleniem mieszkańców z centralnej i północnej części kraju. W sferze ekonomicznej sytuacja, w porównaniu do reszty ziem, należała do korzystnych, ponieważ można było zagospodarować mienie poniemieckie.

Odzyskanie niepodległości pozwoliło na podejmowanie działań w obszarze oświaty, takich jak uruchomienie i powoływanie placówek edukacyjnych, które z każdym rokiem nabierały znaczenia wśród lokalnej społeczności. Inicjatywy edukacyjne podejmowano również w działających fabrykach i przedsiębiorstwach. Zakłady pracy umożliwiały osobom zatrudnionym kształcenie w szkołach dla pracujących, ponadto oferowały korzystanie z czytelni i bibliotek zakładowych oraz tworzyły warunki dla rozwoju kół zainteresowań (teatralnych, muzycznych, recytatorskich czy baletowych). Realizowane działania w obszarze szeroko rozumianej oświaty dokumentowała prasa zakładowa (np. wrocławski „Pafawag”).

Siedziby przedsiębiorstw, przy których funkcjonowały placówki oświatowe, znajdowały się na terenie Wrocławia, Kamiennej Góry, Jeleniej Góry, Brzegu Dolnego, a także Ząbkowic Śląskich czy Trzebnicy.

Szkoły dla pracujących cieszyły się zainteresowaniem ówczesnych władz państwowych, dyrektorów zakładów oraz przedstawicieli prasy. Pracownicy przedsiębiorstw byli nauczycielami przedmiotów zawodowych i opiekunami praktyk, a część teoretyczna ogólnokształcąca była dostosowywana do wymogów placówki. Otrzymanie świadectwa otwierało drogę do awansu zawodowego, społecznego i dalszego kształcenia.